

การเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส

๓.๑ หลักทั่วไปตามกฎหมายไทย

สัญญาก่อนสมรสแตกต่างกับสัญญาธรรมดา เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๙ วรรค ๒ บัญญัติว่า "เมื่อสมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับความอนุญาตจากศาลในกรณีก่อภัยเหตุผล" จากบทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้ (Immutabilité) ของสัญญาก่อนสมรส ในกรณีที่มีเหตุอันควรเปลี่ยนแปลง ถ้าทำไปโดยไม่ได้รับความอนุญาตจากศาล ย่อมไม่มีผลเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส แต่ในกรณีนี้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่กระทำขึ้นภายหลังการสมรสเท่านั้น ถ้าจะเปลี่ยนแปลงก่อนสมรส คู่สัญญาชอบที่จะทำสัญญาเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่ต้องได้รับความอนุญาตจากศาล เว้นแต่ว่าจะต้องทำให้ถูกต้องตามแบบในการทำสัญญาก่อนสมรส สำหรับเหตุผลที่กฎหมายไทยบัญญัติหลัก Immutabilité ไว้ก็เพื่อเหตุผล ๒ ประการ คือ

๑.คุ้มครองภริยา และ

๒. เพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก

ที่ว่ากฎหมายห้ามเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสโดยมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองภริยา ก็เพราะว่าถ้าไม่มีสัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น อำนาจจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาย่อมตกแก่สามี แต่อำนาจจัดการทรัพย์สินดังกล่าวนี้ภริยาอาจเป็นผู้จัดการได้ ถ้ามีสัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้เช่นนั้น การกำหนดไว้เช่นนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ฉะนั้น ถ้าให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกันได้ตามใจสมัครแล้ว สัญญาก่อนสมรสนั้นก็ไม่มีหมายอะไร โดยเฉพาะถ้าภายหลังภริยาตกอยู่ใต้อำนาจของสามีแล้ว สามีอาจบังคับให้ทำสัญญาฉบับใหม่ขึ้นมาใช้บังคับก็ได้

สำหรับบุคคลภายนอกก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองในเรื่องนี้ เช่นในการทำนิติกรรมคราวหนึ่ง ภริยานำสัญญาถอนสมรสมาแสดงต่อบุคคลภายนอกว่ามีอำนาจจัดการสินบริคณฑ์ ต่อมาสามีภริยาทำสัญญากันขึ้นใหม่เปลี่ยนแปลงอำนาจจัดการสินบริคณฑ์ให้อยู่ภายใต้การจัดการของสามี แต่บุคคลภายนอกไม่ทราบยังคงหลงเชื่อว่าภริยายังมีอำนาจจัดการอยู่ เป็นต้น

๓.๑.๑ เมื่อสมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสใดขอเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล ในกรณีกอร์ปควยเหตุผล

อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยก็ยังคงเดินสายกลางโดยไม่ได้ยึดหลัก Mutabilite' หรือ Immutabilite' กล่าวคือ ยังอนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสกันได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล และกรณีนั้นต้องกอร์ปควยเหตุผล (on reasonable grounds) ซึ่งกฎหมายได้ให้อยู่ในดุลยพินิจของศาล และเป็น การยากที่จะวินิจฉัยว่าในกรณีใดจะกอร์ปควยเหตุผลหรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับศาลเท่านั้น แต่เหตุผลที่มีน้ำหนักมาก ก็ได้แก่กรณีที่เกิดการฉ้อโกงภายหลังการสมรสใดเปลี่ยนแปลงไป เช่น ใภ้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณฑ์ แต่ต่อมาภริยาได้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า สำหรับกรณีสัญญาที่ทำกันไว้ก่อนสมรสตกเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก เพราะขัดกับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น จะมาขอเปลี่ยนแปลงภายหลังการสมรสย่อมไม่ได้ เพราะเมื่อสัญญาก่อนสมรสตกเป็นโมฆะแล้วก็ย่อมไม่มีผลในทางกฎหมาย เช่น ทำสัญญาก่อนสมรสเปลี่ยนแปลงหลักการเกี่ยวกับสินบริคณฑ์ หรือสินส่วนตัวตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๖๒ ถึงมาตรา ๑๕๖๓ หรือตกลงฝ่าฝืนบทบัญญัติในมาตรา ๑๕๗๑, ๑๕๗๒ ว่า แม่สามีซึ่งเป็นผู้จัดการสินบริคณฑ์จะจัดการให้เกิดเสียหายหรือทำความเสียหายมาสู่สินบริคณฑ์ก็ไม่ใ้ภริยามีสิทธิที่จะไปร้องขอศาลให้เพิกถอนอำนาจจัดการของสามีได้ หรือตกลงกันฝ่าฝืนมาตรา ๑๕๗๓ ให้สามีจำหน่ายสินเคิมของภริยาโดยไม่มีขอบเขต และไม่ต้องการได้รับความยินยอมจากภริยา หรือตกลงกันเป็นการฉีกแฉกแตกต่างจากบทบัญญัติ

อื่น ๆ ในหมวด ๔ เช่น ตกลงกันว่าให้สามีทำพินัยกรรมยกสินบริภคณ์ให้ผู้อื่นได้เกินกว่า
 ส่วนของตน หรือให้ภริยาต้องรับผิดชอบหนี้ส่วนตัวของสามี หรือห้ามมิให้มีการแยก
 สินบริภคณ์ แม้จะเกิดกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๗๒, ๑๔๘๓, ๑๔๘๔ ข้อตกลง
 เหล่านี้ย่อมตกเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก จึงไม่มีโอกาสที่จะมาขอเปลี่ยนแปลงกันได้
 ภายหลังการสมรส^๑

๓.๑.๒ การยกเลิกสัญญาก่อนสมรสต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรือไม่

มีปัญหาว่า ถ้าสามีภริยาไม่ไ้เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส แต่ต้องการ
 ยกเลิกโดยสิ้นเชิง เช่นนี้ จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรือไม่ เช่น ทำสัญญาก่อนสมรส
 ให้ภริยาเป็นผู้จัดการสินบริภคณ์ แต่ต่อมาต้องการยกเลิกสัญญาก่อนสมรสโดยให้สามี
 เป็นผู้จัดการสินบริภคณ์ไปตามกฎหมาย เห็นว่าการยกเลิกสัญญาก่อนสมรสมีผลร้ายแรง
 ยิ่งกว่าการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส เมื่อการเปลี่ยนแปลงยังต้องได้รับอนุญาตจาก
 ศาล การยกเลิกโดยสามีภริยาตกลงกันเองจึงไม่สามารถทำได้

๓.๒ การแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาคู่สมรสตามหลัก กฎหมายต่างประเทศ

สัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาคู่สมรสตามหลักกฎหมายต่างประเทศ จะแก้ไข
 เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกได้แค่ไหนเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละประเทศ
 วามีเจตนารมณ์ที่จะให้เสรีภาพแก่คู่สมรสแค่ไหน ซึ่งต้องแยกพิจารณาแต่ละประเทศ

ก. หลักกฎหมายฝรั่งเศส

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลง
 สัญญาคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสแบ่งออกได้เป็น ๒ ระยะ คือ

^๑ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัววิมดก,
 (พระนคร : โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๔), หน้า ๘๖

๑. การเปลี่ยนแปลงก่อนทำการสมรส กล่าวคือ ได้มีการทำสัญญาก่อนสมรสกันไว้ แต่ยังมีใครทำการสมรส คู่สมรสในอนาคตต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสัญญา ก่อนสมรสที่ไต่เข้าไปแล้วก็สามารถทำได้ โดยต้องทำตามแบบพิธีการที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๑๓๘๖ ซึ่งบัญญัติว่า "การเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสก่อนทำพิธีสมรสต้องทำ ในแบบเดียวกัน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงจะไม่มีผล ถ้าหากว่าคู่สัญญาในสัญญาก่อนสมรส หรือตัวแทนไม่อยู่พร้อมหน้ากัน และต้องให้ความยินยอมพร้อมกัน

การเปลี่ยนแปลงแก้ไขแม้ว่าจะทำถูกต้องตามแบบ ก็จะไม่มีผลต่อบุคคล ภายนอก ถ้าหากว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขนั้น ไม่ได้หมายความว่าในสัญญาก่อนสมรส และโนแตรถ้าหากจะให้คำรับรองแก่สัญญาก่อนสมรส จะต้องมีการบันทึกหมายเหตุการแก้ไข เปลี่ยนแปลงนั้นด้วย" ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติตาม สัญญาก่อนสมรสฉบับหลังก็ย่อมตกเป็นโมฆะ^๒ ต้องถือตามสัญญาก่อนสมรสฉบับแรก ซึ่งในเรื่องนี้มีข้อสังเกตว่า ตามกฎหมายไทยไม่ได้ บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสไว้ แต่เห็นว่าผลก็จะเป็นไป ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ต้องถือสัญญาที่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ หรือถ้าหากว่าทำถูกต้องตามแบบทุกฉบับ ก็ต้องถือฉบับหลังที่สุดเป็นฉบับที่สมบูรณ์กว่า

๒. การเปลี่ยนแปลงภายหลังที่ทำการสมรสแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ก่อนแก้ไข ปี ค.ศ. ๑๘๖๕ มาตรา ๑๓๘๕ บัญญัติว่า "สัญญาก่อนสมรสนั้น เมื่อทำพิธีสมรสแล้วจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้" แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ฉบับใหม่ มาตรา ๑๓๘๖ วรรค ๓ บัญญัติว่า "เมื่อได้ทำพิธีสมรสแล้ว การเปลี่ยนแปลง ระบบทรัพย์สินจะกระทำได้อีกเมื่อได้มีคำพิพากษาของศาล ทั้งนี้เมื่อมีคำขอของคู่สมรส ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบแยกทรัพย์สิน หรือเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตน หรือโดยคำขอของคู่สมรสรวมกัน ในกรณีดังกล่าวในมาตรา ๑๓๘๗"

^๒ Marcel Planiol, Traité Élémentaire de Droit Civil, Tome Troisième, (Paris : 1937), p. 36

มาตรา ๑๓๘๗ บัญญัติว่า "หลังจากที่ได้ใช้ระบบทรัพย์สินมาแล้วเป็นเวลา ๒ ปี ไม่ว่าจะ เป็นระบบตามกฎหมายหรือระบบตามสัญญา คู่สมรสทั้งสองฝ่ายอาจตกลงกันเพื่อประโยชน์ของครอบครัว แก้อระบบทรัพย์สินหรือเปลี่ยนแปลงระบบทรัพย์สินทั้งหมดก็ได้ การตกลงนี้ต้องกระทำกับโนแทร์ และนำมาให้ศาลในเขตภูมิลำเนาตั้งอนุญาต

บุคคลทุกคนที่เป็นคู่กรณีในสัญญาที่ถูกแก้ไข ให้ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำด้วย แต่หาใดตายไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเรียกทายาทมาให้ถ้อยคำ

การเปลี่ยนแปลงที่ได้รับความเห็นชอบจากศาล จะมีผลในระหว่างคู่กรณี นับแต่วันที่คำพิพากษา และจะมีผลกับบุคคลที่ ๓ ภายหลัง ๓ เดือนนับแต่เมื่อใดนำ การเปลี่ยนแปลงนั้นไปบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีได้มีการบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส การแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็จะอ้างกับบุคคลที่ ๓ ได้ ถ้าคู่สมรสใดแจ้ง การแก้ไขระบบทรัพย์สินนั้นไว้ในนิติกรรม

ให้นำคำพิพากษาที่สั่งแก้ไขระบบทรัพย์สินบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส

คำขอและคำพิพากษาต้องนำไปประกาศตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดำเนินธุรกิจการค้า คำพิพากษาของศาลต้องโฆษณาตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์

เจ้าหน้าที่ซึ่งสิทธิของตนถูกระทบกระเทือนโดยไม่ชอบ อาจยื่นคำคัดค้าน คำพิพากษาได้ ภายในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง"^๓

^๓ Emmanuel Vergé, Dalloz Code Civil, (Paris : Jurisprudence Générale Dalloz, 1968), p. 580 - 581

เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสฉบับแก้ไขแล้ว จะเห็นได้ว่า
กฎหมายยอมให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกระบบทรัพย์สินที่คู่สมรสได้เลือกเอาไว้ก่อนสมรส
ได้ (มาตรา ๑๓๕๖ วรรค ๓ และมาตรา ๑๓๕๗ วรรค ๑) แต่คงปฏิบัติตามหลักเกณฑ์
ที่กฎหมายได้กำหนดไว้

สำหรับในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสก่อนทำการสมรส
กฎหมายฝรั่งเศสก่อนแก้ไขปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ได้มีบทบัญญัติเรื่อง "Contre Lettre"
ไว้ โดยมาตรา ๑๓๕๖ วรรค ๒ บัญญัติว่า "การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส
หรือ Contre Lettre ดังกล่าวยอมตกเป็นโมฆะ ถ้าบุคคลซึ่งรวมตกลงทำสัญญา
ก่อนสมรสนั้นมิได้เข้าร่วมในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือมิได้ให้ความยินยอมด้วย" และ
มาตรา ๑๓๕๗ บัญญัติว่า "การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสหรือ Contre Lettre
ตามความในมาตราก่อน จะไม่มีผลต่อบุคคลภายนอก หากมิได้ทำขึ้นตามแบบของสัญญา
ก่อนสมรส ฯลฯ" ซึ่งก่อนอื่นต้องเข้าใจควยว่า กฎหมายฝรั่งเศสใช้คำว่า "Contre
Lettre" ในความหมาย ๒ ประการ คือ

(๑) ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา ๑๓๒๑ คำว่า "Contre
Lettre" หมายถึงนิติกรรมลับอันมีข้อความแย้งกับนิติกรรมที่เปิดเผย โดยนิติกรรมลับ
นั้นมีผล เป็นการลบล้างนิติกรรมที่เปิดเผยบางส่วนหรือทั้งหมด^๕ ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับ
กับคำว่า "นิติกรรมที่ถูกอำพราง" ตามที่นักนิติศาสตร์กล่าวไว้ ซึ่งหมายถึงนิติกรรมที่

^๕ André Breton, "Contre - Lettre", Dalloz Encyclopédie Juridique
Repertoire de Droit Civil, Tome I, (Paris : Jurisprudence
Générale Dalloz, 1951), p. 1074

^๕ Etienne Bartin, Théorie des Contre - Lettre, (Paris :
Université de France, 1885), p. 92

ชอนอูภายใน อันอาจมีข้อความทับหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะของนิติกรรมอันปรากฏ
ภายนอก^๖

(๒) สำหรับคำว่า "Contre Lettre" ในสัญญาถอนสมรสหมายถึง
การที่คู่สัญญาแห่งสัญญาถอนสมรสทำสัญญาอีกฉบับหนึ่งขึ้นโดยลำพังและเป็นความลับ
เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาถอนสมรสซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคู่แทนโดย
ชอบธรรมทั้งสองฝ่ายแล้ว กรณีเช่นนี้สัญญาค้างกล่าวเรียกว่า Contre Lettre ซึ่ง
ตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๓๘๖ วรรคสอง

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายเก่าของฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่า การที่คู่สัญญาแห่ง
สัญญาถอนสมรสทำสัญญาลับขึ้นโดยลำพังเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อตกลงในสัญญาถอนสมรส
ย่อมมีผลใช้บังคับได้ ถ้าหากบุคคลซึ่งเขารวมตกลงในการทำสัญญาถอนสมรสได้เขารวม
ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือให้ความยินยอมควย (มาตรา ๑๓๘๖ วรรค ๒) ดังนั้น
ตามกฎหมายใหม่จึงได้ตัดคำว่า Contre Lettre ออกไป กล่าวคือถ้าหากมีสัญญา
ค้างกล่าวเช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว โดยบุคคลซึ่งเขารวมในการทำสัญญาถอนสมรสได้เขารวม
ในการทำสัญญาค้างกล่าวหรือได้ให้ความยินยอมควย สัญญานั้นก็ย่อมมีผลสมบูรณ์ ส่วน
บุคคลภายนอกนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองอยู่แล้วตามมาตรา ๑๓๘๗ ซึ่งหลักเช่นนี้ก็ได้
มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลีเช่นเดียวกันโดยมาตรา ๑๖๔ วรรค ๒ บัญญัติว่า
"สัญญาลับ เช่นนี้จะมิมีผลระหว่างผู้ทำ ถ้าได้ทำต่อหน้าและควยความยินยอมพร้อมใจกัน
ของบุคคลทั้งหมดซึ่งเป็นคู่สัญญาในสัญญาถอนสมรส"

สำหรับกฎหมายไทยไม่ได้อำนาจบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในสัญญาถอนสมรส แต่ถ้ามี
ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องนำหลักเรื่องนิติกรรมอำพรางตามมาตรา ๑๑๔
วรรค ๒^๗ มาใช้บังคับ

^๖ คร. เสริม วินิจฉัยกุล, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าควยนิติกรรมและหนี้,
(พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ๒๔๔๓), หน้า ๖๗

^๗ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔ วรรค ๒ บัญญัติว่า "ถ้านิติกรรมอันหนึ่ง
ทำควยเจตนาจะทำนิติกรรมอีกอันหนึ่งไว้ ทานให้บังคับตามบทบัญญัติของกฎหมาย
อันว่าควยนิติกรรมอำพราง"

ข. หลักกฎหมายเยอรมัน

สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาตามกฎหมายเยอรมันนั้น อาจทำก่อนหรือหลังสมรสก็ได้ ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา ๑๔๓๒ ว่า "คู่สมรสอาจกำหนดสิทธิในทรัพย์สินระหว่างกันโดยทำสัญญาเรียกว่า สัญญาคู่สมรส และโดยเฉพาะภายหลังสมรสก็อาจทำสัญญายกเลิก หรือเปลี่ยนแปลงสถานะทางทรัพย์สินระหว่างกันได้"

และมาตรา ๑๔๓๔ บัญญัติว่า "สัญญาคู่สมรส คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องไปกระทำที่ศาลหรือต่อหน้า Notary Public"

ดังนั้นตามกฎหมายเยอรมัน คู่สมรสอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสัญญาดังกล่าวก่อนหรือหลังสมรสก็ได้ แต่จะต้องทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

ค. หลักกฎหมายสวิส

สำหรับกฎหมายสวิสนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งสวิสได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไข หรือยกเลิกสัญญาคู่สมรสไว้ดังนี้ คือ

มาตรา ๑๓๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "สัญญาคู่สมรสอาจทำได้ก่อนหรือหลังพิธีสมรส"

มาตรา ๑๔๐ บัญญัติว่า "ผู้ที่มีความสามารถเท่านั้นที่สามารถกระทำ แก้ไข หรือเพิกถอนสัญญาคู่สมรส

ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม"

และมาตรา ๑๔๑ บัญญัติว่า "สัญญาคู่สมรสจะคอกให้ในแบบที่มีการรับรองถูกต้องและลงชื่อโดยคู่สมรสกับผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่สมรส หลักการนี้ให้ใช้บังคับถึงการแก้ไขและการเพิกถอนสัญญาด้วย

^๔The German Civil Code, (Translated and Annotated by Chung Hui Wang; London : Stevens and Sons, 1907), p. 344

สัญญาที่เกี่ยวกับการสมรสที่กระทำระหว่างสมรส ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับ
ว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง^๘

สัญญาเหล่านี้จะเข้าบังคับบุคคลภายนอกใดต่อ เมื่อกระทำตามข้อกำหนด
เกี่ยวกับการจดทะเบียนว่าควาระบบทรัพย์สิน"^{๑๐}

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายสวิสแล้ว จะเห็นได้ว่าระบบทรัพย์สินระหว่าง
สามีภริยาของสวิสนั้น เหมือนกับกฎหมายฝรั่งเศส เยอรมัน กล่าวคือมีระบบสามสัญญา
หรือระบบเผื่อเลือก ฉะนั้นสัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาของสวิสจึงอาจ
ทำก่อนหรือหลังการสมรสก็ได้ โดยอาจจะเปลี่ยนแปลงระบบทรัพย์สินที่เลือกแล้วหรือ
ยกเลิกระบบทรัพย์สินที่เลือกและเลือกระบบใหม่ก็ได้ โดยอาจเปลี่ยนแปลง หรือ
ยกเลิกก่อนหรือหลังสมรสก็ได้ แต่ต้องทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ ใน
กฎหมายสวิสนี้มีข้อสั่ง เเทศที่สำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. มีบทบัญญัติทำนองคล้ายกับกฎหมายไทย กล่าวคือการเปลี่ยนแปลง
หรือยกเลิกสัญญาก่อนสมรสภายหลังสมรสนั้น คู่สมรสจะทำตามความพอใจไม่ได้ จะต้อง
ได้รับความยินยอมจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองก่อน ตามกฎหมายไทยต้องได้รับอนุญาต
จากศาล

^๘ คำว่า "เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง" ในที่นี้อาจจะเป็นศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองโดย
กฎหมายแต่ละมลรัฐจะได้อำนาจไว้

^{๑๐} Georges Scyboz et Jean Gauthier, Code Civil Suisse et Code
des Obligations, (10 th ed.; Lausanne : Librairie Payot, 1967),
p. 103 - 104

๒. กฎหมายไคว่างหลักว่าแมผู้เยาว์จะทำการสมรสไปแล้ว โดยมีสัญญา
 กอนสมรส ถ้าผู้สมรสนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะตามหลักกฎหมายทั่วไป^{๑๑} การเปลี่ยนแปลง
 หรือยกเลิกสัญญาากอนสมรสนั้นก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมกอน
 (มาตรา ๑๔๐ วรรค ๒) แมว่าผู้สมรสนั้นจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสไปแล้วก็ตาม
 ทั้งนี้ก็เพราะกฎหมายเกรงว่า ในขณะที่ทำสัญญาากอนสมรส ผู้แทนโดยชอบธรรมคอยดูแล
 ให้ความยินยอม แต่พอทำการสมรสแล้วผู้สมรสก็อาจไปขอแก้ไขหรือยกเลิกสัญญาากอนสมรส
 ในภายหลังได้ โดยผู้แทนโดยชอบธรรมมิใคร่เห็นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากผู้สมรสนั้น
 ได้บรรลุนิติภาวะตามหลักกฎหมายทั่วไปแล้ว ก็สามารถที่จะทำการแก้ไข เปลี่ยนแปลง
 หรือยกเลิกสัญญาากอนสมรสได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม
 ซึ่งได้มีบทบัญญัติทำนองนี้ไว้ในกฎหมายจีนเช่นเดียวกัน โดยประมวลกฎหมายแพ่งจีน
 มาตรา ๑๐๐๖ บัญญัติว่า "การทำ หรือเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาที่เกี่ยวข้องกับระบบ
 ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ถ้าปรากฏว่าคู่กรณีเป็นผู้เยาว์ ต้องได้รับความยินยอมจาก
 ผู้แทนโดยชอบธรรม" ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งจีนนี้มีข้อสังเกตอยู่ ๒ ประการ คือ

^{๑๑} ประมวลกฎหมายแพ่งสวิส มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า "ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ
 ครบ ๒๑ ปีบริบูรณ์
 การสมรสทำใหม่บรรลุนิติภาวะ"

มาตรา ๘๖ บัญญัติว่า "ชายก่อนอายุ ๒๑ ปีบริบูรณ์
 หญิงก่อนอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ไม่สามารถทำการ
 สมรสได้"

(๑) ผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามหลักกฎหมายทั่วไป^{๑๒} ซึ่งได้ทำการสมรสแล้ว ถึงแม้จะมีความสามารถ (มาตรา ๑๓ วรรค ๓) แต่สำหรับสัญญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยายังคงต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นโดยชอบธรรม ถ้าหากว่ามีการเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาดังกล่าวในระหว่างสมรส

(๒) ผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งได้ทำการสมรสแล้ว ย่อมเป็นผู้ที่มีความสามารถโดยถือว่าเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ดังนั้น ในการทำนิติกรรม เกี่ยวกับทรัพย์สินกับบุคคลภายนอกจึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นโดยชอบธรรม^{๑๓}

สำหรับในเรื่องนี้ถ้าพิจารณาจากกฎหมายไทยแล้วเห็นว่า คู่สมรสอาจทำการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นโดยชอบธรรม แม้ว่าในระหว่างสมรสนั้นคู่สมรสอาจยังไม่บรรลุนิติภาวะตามหลักกฎหมายทั่วไป แต่กับบรรลุนิติภาวะแล้วโดยการสมรส จึงยอมเป็นผู้ที่มีความสามารถจะทำนิติกรรมได้โดยลำพัง เหตุผลที่กฎหมายไม่ได้อนุญาตไว้ เช่นเดียวกับสวิสและจีนก็คงเป็นเพราะว่าผู้ร่างกฎหมายเห็นว่ากฎหมายได้บัญญัติไว้รัดกุมแล้ว เพราะการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสจะทำกันเองระหว่างคู่กรณีไม่ได้ ต้องไปขออนุญาตต่อศาลก่อน

^{๑๒} ประมวลกฎหมายแพ่งจีน มาตรา ๑๒ บัญญัติว่า "บุคคลยอมบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์"

มาตรา ๑๓ วรรค ๓ บัญญัติว่า "ผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เมื่อสมรสแล้ว ก็ถือว่ามีความสามารถ"

มาตรา ๘๘๐ บัญญัติว่า "ถ้าชายอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ หญิงอายุยังไม่ครบ ๑๖ ปีบริบูรณ์ หากอาจทำการสมรสได้ไม่"

^{๑๓} ไทเอียนฮุย, คำบรรยายกฎหมายลักษณะครอบครัวจีน, (ไทเป : สำนักพิมพ์ซิงสุยซังหัง, ๑๙๕๕), หน้า ๑๒๗

ง. หลักกฎหมายอิตาลี

สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาตามกฎหมายอิตาลี จะทำได้ ก่อนสมรสเท่านั้น โดยประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี มาตรา ๑๖๒ วรรค ๒ บัญญัติว่า "คู่สมรสไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสได้ภายหลังพิธีสมรส"

สำหรับเหตุผลที่กฎหมายไม่อนุญาตให้เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสได้ภายหลัง การสมรสแล้ว ก็เพราะเกรงว่าการที่จะอนุญาตให้เปลี่ยนแปลงได้นั้นจะเป็นอันตรายแก่ คู่สมรส โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงของสถาบันครอบครัว โดยถือว่าการสมรสเป็น สิ่งที่ถาวรจะทำลายสถาบันนี้ไม่ได้^{๑๔} แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้อนุญาตให้เพิ่มเติม สัญญาก่อนสมรสภายหลังทำการสมรสได้ แต่จะเพิ่มเติมได้เฉพาะที่กฎหมายอนุญาตเท่านั้น โดยจะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงที่ทำไว้เดิมไม่ได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๒ วรรค ๓ ว่า "คู่สมรสอาจกำหนดสัญญาภายหลังพิธีสมรสได้ ในกรณีที่กฎหมายได้ระบุไว้คือ มาตรา ๑๖๓ ๑๓๘, ๒๑๕ แต่จะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงที่ทำขึ้นแล้วไม่ได้"

มาตรา ๑๖๓ บัญญัติว่า "อสังหาริมทรัพย์หรือเอกสาร เปลี่ยนมือตามที่ได้ ระบุไว้ อาจก่อตั้ง เป็นกองทรัพย์สินของครอบครัวก็ได้ การก่อตั้งกองทรัพย์สินของ ครอบครัวย่อมหมายถึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะโอนมิได้ และคอกผลของทรัพย์สินจะใช้ เพื่อประโยชน์ของครอบครัว"

การก่อตั้งกองทรัพย์สินของครอบครัวอาจทำได้โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย โดยทำเป็นเอกสารมหาชน แมว่าจะทำในระหว่างสมรส หรือโดย บุคคลภายนอกทำเป็นเอกสารมหาชน หรือโดยพินัยกรรม"

^{๑๔}

Roberto de Ruggiero, Fulvio Maroi, Istituzioni di Diritto Civil, Volume PRIMO, (Milano : Giuseppe Principato, 1964),

มาตรา ๑๗๘ บัญญัติว่า "กองทุนอาจก่อตั้งหรือเพิ่มเติมได้โดยบุคคลภายนอกหรือโดยภริยา แม้นในระหว่างสมรส"

มาตรา ๒๑๕ บัญญัติว่า "คู่สมรสไม่อาจตกลงก่อตั้งระบบสินบริคณห์ทั่วไปได้ เว้นแต่จะเป็นระบบสินบริคณห์ที่ประกอบด้วยผลประโยชน์และคอกผลที่ได้มา กองสินบริคณห์เช่นนี้สามารถที่จะก่อตั้งได้ แม้วางจะมีระบบกองทุนอยู่แล้ว แต่ทุกกรณีจะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงที่มีอยู่ก่อนแล้วไม่ได้"^{๑๕}

การที่กฎหมายอนุญาตให้เพิ่มเติมสัญญาก่อนสมรสภายหลังการสมรสได้ ก็เพราะเหตุว่าการกระทำเช่นนั้นมึลักษณะที่ทำให้สถานะของคู่สมรสดีขึ้น เช่น การตั้งกองทุน เพิ่มเติมทรัพย์สินของคู่สมรส กล่าวคือ เป็นการเพิ่มในลักษณะที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามก็จะต้องทำในลักษณะเกี่ยวกับการทำสัญญาก่อนสมรส คือไม่เฉพาะแต่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสเท่านั้น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่ายในสัญญา^{๑๖}

ถึงแม้ว่าคู่สมรสไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสัญญาค้างกล่าวได้ภายหลังสมรส แต่ก็อาจจะทำการเปลี่ยนแปลงก่อนทำการสมรสได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๓ ว่า "การเปลี่ยนแปลงสัญญาสมรสใดก่อนสมรสจะไม่มีผล เว้นแต่จะใดทำเป็นเอกสารมหาชน (Public Act) ตลอดจนและพร้อมกับความยินยอมของบุคคลทุกคนซึ่งเป็นคู่สัญญาในสัญญาก่อนสมรสนั้น"

การเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะไม่มีผลต่อบุคคลที่ ๓ เว้นแต่จะใดหมายเหตุไว้ในสัญญาก่อนสมรสเดิม หมายเหตุนี้จะต้องทำในฉบับของสัญญาก่อนสมรสเดิม และในฉบับที่ใดจดทะเบียนคองงานเจ้าหน้าที่ ถ้าได้มีการจดทะเบียนสัญญาก่อนสมรสไว้"

^{๑๕} Mario Beltramo Giovanni E. Longo and John H. Merryman, (Translator), The Italian Civil Code, (New York : Oceana Publications, Inc., 1969), p. 47, 51, 58

^{๑๖} Roberto de Ruggiero, Fulvio Maroi, op.cit., p. 320

จ. หลักกฎหมายญี่ปุ่น

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา ๙๕๘ วางหลักว่า "สัญญาก่อนสมรส เมื่อจดทะเบียนสมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เว้นแต่

๑. ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งและ ได้จัดการทรัพย์สินไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจ ร้องขอศาลครอบครัว เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองได้

๒. ในกรณีที่ทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธิ์รวมก็อาจขอให้ศาลสั่งให้แบ่งทรัพย์สิน ออกจากกันเพื่อจัดการทรัพย์สินส่วนตนเองได้"

แต่ทั้ง ๒ กรณีไม่ว่าเปลี่ยนแปลงอำนาจจัดการทรัพย์สินหรือแบ่งกรรมสิทธิ์ รวม จะต้องไปจดทะเบียนเสียก่อนจึงจะไต่ชั้นบุคคลภายนอกได้ (มาตรา ๙๕๙)

สำหรับการเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก ก่อนทำการสมรสกฎหมายไม่ได้ บัญญัติไว้ แต่ก็เป็นที่เข้าใจโดยอนุญาตให้ทำได้ ซึ่งตามหลักการทำสัญญาก่อนสมรสของ ญี่ปุ่นก็ไม่ได้อำนาจคนแบบไว้ เพียงแต่บัญญัติว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกได้เมื่อใด จดทะเบียนก่อนจดทะเบียนสมรส (มาตรา ๙๕๖)^{๑๗}

ฉ. หลักกฎหมายจีน

กฎหมายจีนได้เปิดโอกาสให้คู่สมรสทำสัญญาเรื่องระบบทรัพย์สินระหว่าง สามีภริยาก่อนหรือหลังสมรสก็ได้ (มาตรา ๑๐๐๔) และเมื่อทำแล้วก็อาจเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกก่อนหรือหลังสมรสก็ได้ แต่จะต้องทำตามแบบที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

ประมวลกฎหมายแพ่งจีน มาตรา ๑๐๐๗ บัญญัติว่า "การทำ การเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาที่เกี่ยวข้องกับระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาต้องทำเป็นหนังสือ" และถ้า

^{๑๗} The Civil Code of Japan, (Supreme Court of Japan; Tokyo : 1959), p. 141 - 142

มิได้จดทะเบียนจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกไม่ได้ (มาตรา ๑๐๐๘)^{๑๘}

สรุป เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายไทยและต่างประเทศปัจจุบันในประเด็นแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาคู่สมรส อาจสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. การแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกก่อนทำการสมรส ย่อมทำได้ทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระบบทรัพย์สินตามสัญญาหรือระบบ เพื่อเลือกหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องทำตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้

๒. การแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกหลังทำการสมรส อาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี คือ

ก. แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกได้ แต่ถูกจำกัดภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ ฝรั่งเศส สวิต ญี่ปุ่น ไทย เช่น ต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง แต่มีข้อสังเกตว่า บางประเทศเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่อาจเพิ่มเติมสัญญาก่อนสมรสที่ทำได้เดิมได้ ได้แก่ อิตาลี

ข. แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกอย่างไรก็ได้ ตามความพอใจของคู่สมรส ได้แก่ จีน เยอรมัน แต่ต้องทำตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้

๓.๓ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสตามกฎหมายไทย

๓.๓.๑ ทำสัญญาก่อนสมรสให้ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว เมื่อมีการสมรสแล้วจะขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงเป็นสินเดิมได้หรือไม่

ปัญหาว่า ทำสัญญาก่อนสมรสให้ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว เมื่อทำการสมรสแล้วจะขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงเป็นสินเดิม โดย

^{๑๘}

A Compilation of the Laws of the Republic of China, Volume I,

(Taipei : 1967), p. 276 - 277

จะถือว่า เป็นกรณีที่ไม่ก่อรูปด้วยเหตุผลใดหรือไม่ มาตรา ๑๕๖๓ บัญญัติว่า "สินเคิมไค้แก่
ทรัพย์สิน (๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่แล้วก่อนสมรส" และความสำคัญของสินเคิมมีผล
มากคือ มีผลต่อการแบ่งสินสมรสเมื่อสามีภริยาไค้ขาดจากการสมรสโดยมาตรา ๑๕๑๗
บัญญัติว่า "การแบ่งสินสมรสนั้น ให้ชายและหญิงไค้ส่วนเท่ากัน เว้นแต่ชายหรือหญิง
มีสินเคิมฝ่ายเคียว อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสินเคิม ก็ให้ชายหรือหญิงฝ่ายที่มีสินเคิมไค้สองส่วน
ฝ่ายที่ไม่มีสินเคิมไค้หนึ่งส่วน" ดังนั้น การที่ขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น ก็อาจจะ
เพื่อประโยชน์ในการแบ่งสินสมรสในเมื่อขาดจากการสมรส เพราะอาจเป็นไปได้ว่า
คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจไม่มีสินเคิมเลย เพราะไค้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกทรัพย์สิน
ที่มีอยู่ก่อนสมรสทั้งหมดให้เป็นสินส่วนตัว ผู้เขียนจึงเห็นว่าศาลจะเปลี่ยนแปลงสัญญา
ก่อนสมรสให้ไม่ไค้ เพราะเป็นการขัดกับบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา ๑๕๖๓ (๑)
อันเป็นกรณีที่ไม่ก่อรูปด้วยเหตุผล

๓.๓.๒ ในกรณีที่สัญญาก่อนสมรสระบุให้ภริยา เป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์
ปรากฏว่าต่อมาภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและสามี เป็นผู้ดูแล ในกรณี
เช่นนี้สามีจะต้องร้องขอต่อศาลให้เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส หรือถือว่าสามีจะกลับมา
เป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์ตามหลักทั่วไป

สำหรับปัญหานี้ เราย้อนกลับมาดูหลักทั่วไปในกรณีที่สามีตกเป็นคนไร้ความ
สามารถและภริยาเป็นผู้ดูแลตามมาตรา ๑๕๕๗ นั้น ภริยาจะมีอำนาจจัดการสินบริคณห์
ไค้แค่ไหนเพียงใด บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ คือ

๑. มาตรา ๑๕๕๗ บัญญัติว่า "ถ้าศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความ
สามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามียอมเป็นผู้ดูแล หรือผู้พิทักษ์โดย
อำนาจกฎหมาย

เมื่อผู้มีส่วนไค้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอและถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะ
ตั้งผู้อื่นเป็นผู้ดูแลหรือผู้พิทักษ์ไค้"

๒. มาตรา ๑๕๕๑ บัญญัติว่า "ถ้าศาลสั่งให้บุคคลใดนอกจากที่มีบัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๕๕๗ และ ๑๕๕๑ เป็นคนไร้ความสามารถ และเมื่อไค้มีผู้ดูแลแล้ว ให้หน้า

บทบัญญัติว่าด้วยความปกครองมาบังคับโดยอนุโลม"

จากบทบัญญัติมาตรา ๑๔๕๗ หมายความว่า ถ้าศาลสั่งให้สามีหรือภริยา เป็นคนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามียอมเป็นผู้ดูแลโดยอำนาจแห่งกฎหมาย โดย ศาลไม่ต้องตั้งเป็นผู้ดูแลอีก เว้นแต่ศาลจะตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแล และจากบทบัญญัติ มาตรา ๑๔๕๑ หมายความว่า ในกรณีที่สามีหรือภริยาเป็นผู้ดูแลก็ จะนำบทบัญญัติ ว่าด้วยความปกครองมาบังคับไม่ได้ ซึ่งอาจแยกพิจารณาอำนาจของภริยาในการ จัดการสินบริคณห์ได้ดังนี้ คือ

๑. ถ้าศาลได้สั่งตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแล ภริยาผู้มีอำนาจทำการอัน ผูกพันส่วนของตนในสินบริคณห์ได้ โดยมีพักต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน (มาตรา ๑๔๕๗ (๓))

๒. ถ้าภริยาเป็นผู้ดูแลโดยผลของกฎหมาย (มาตรา ๑๔๕๗ วรรค ๑) ในกรณีนี้จะถือว่าภริยาเป็นตัวแทนของสามีก็ไม่น่าจะได้ เพราะสามีมิได้มอบหมายให้ แດ้อย่างใด และกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ เช่นนั้น ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับ ประเด็นนี้ไว้ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๑๐/๒๔๘๐ คดีระหว่าง นายอนันต์ พงษ์ชัย โจทก์ นางกะแสร้ เนตรวิจิตร ในฐานะส่วนตัวและในฐานะเป็นผู้ดูแล พ.ศ.หลวงจรรยา พิทยาบุตธ สามีผู้ไร้ความสามารถ กับพวก จำเลย

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้ทำสัญญาจะขายเรือนให้แก่โจทก์ แต่จำเลย ที่ ๑ ทำผิดสัญญา โดยได้เอาเรือนรายพิพาทไปขายให้จำเลยที่ ๒ จึงขอให้ศาลเพิกถอน นิติกรรมขายเรือนระหว่างจำเลยทั้งสองนั้นเสีย แล้วให้จำเลยที่ ๑ โอนขายเรือน รายนี้ให้แก่โจทก์

ทางพิจารณาได้ความว่า พ.ศ.หลวงจรรยา ๑ กับจำเลยที่ ๑ เป็นสามี ภริยากัน เรือนรายพิพาทเป็นสินบริคณห์ พ.ศ.หลวงจรรยา ๑ เป็นคนวิกลจริต ถูกศาล สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความอนุบาลของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ได้ทำสัญญาจะขายเรือนรายพิพาทให้แก่โจทก์ ในเวลาภายหลังที่จำเลยที่ ๑ ได้เป็น ผู้ดูแลแล้ว นายทวิ บุญนำ ในฐานะเป็นผู้แทนได้รับมอบอำนาจจาก พ.ศ.หลวงจรรยา ๑

และจำเลยที่ ๑ ใ้ทำหน้าที่สื่อสัญญาขายเรือนพิพาทให้จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นบุตรหลวงจรูญ ฯ อันเกิดด้วยภริยาอื่น

ศาลแพ่งเห็นว่า จำเลยที่ ๑ ทำสัญญากับโจทก์ในฐานะส่วนตัว มิได้ทำในฐานะผู้อนุญาต พ.ศ.หลวงจรูญ ฯ คอย จึงผูกพันเฉพาะสินบริคคหส่วนของจำเลยที่ ๑ เท่านั้น แต่การขายของจำเลยที่ ๑ เป็นการขายตัวทรัพย์สินทั้งหมด จึงไม่สมบูรณ์ในฐานะที่เป็นการจำหน่ายทรัพย์สิน จะบังคับตามคำขอของโจทก์ไม่ได้ ส่วนการที่จะบังคับให้เพิกถอนนิติกรรมนั้น ศาลแพ่งฟังว่าการขายให้จำเลยที่ ๒ ไม่ทำให้โจทก์เสียเปรียบ จึงพิพากษายกฟ้อง

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า จำเลยที่ ๑ ใ้ทำสัญญากับโจทก์ทั้งในฐานะส่วนตัว และเป็นตัวแทนสามีควย แต่ในเรื่องสามีหรือภริยาเป็นผู้อนุญาตภริยาหรือสามีซึ่งไร้ความสามารถ จะมีอำนาจจัดการในเรื่องทรัพย์สินเพียงใด ต้องบังคับตามกฎหมายว่าควยทรัพย์สินในระหว่างสามีภริยา กรณีจำเลยที่ ๑ ไม่มีอำนาจขายสินบริคคหส่วนตัวของสามีโดยลำพัง และก็ไม่ปรากฏว่าเป็นการกระทำในเรื่องนี้รวม จำเลยที่ ๑ โดยลำพัง จึงไม่มีอำนาจขายเรือนรายพิพาทให้แก่โจทก์ ไม่มีทางจะบังคับให้จำเลยที่ ๑ ปฏิบัติตามสัญญา และฟังว่าการกระทำไม่มีลักษณะทำให้โจทก์เสียเปรียบ พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาเห็นว่าแม่ในสัญญาจะลงชื่อนางกะแสร่ จำเลยที่ ๑ แแต่ผู้เคี่ยว กียอมใ้ผูกพันสินบริคคหใ้ค้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๑ วรรค ๒ และมาตรา ๓๐ เพราะนางกะแสร่เป็นผู้อนุญาตสามีอยู่แล้ว มีพักคองใ้รับความยินยอมจากสามีอีก และฟังขอเท็จจริงว่า การซื้อขายเรือนระหว่างจำเลยที่ ๑, ๒ เป็นการสมยอมกัน ทำให้โจทก์เสียเปรียบ โจทก์มีสิทธิเพิกถอนค้

จากคำพิพากษาศาลฎีกาคังกล่าว ศาลฎีกาใ้วินิจฉัยใ้ในประเด็นนี้ว่า ภริยาซึ่งเป็นผู้อนุญาตสามีมีสิทธิทำสัญญาขายที่ค้สินบริคคหใ้ค้ตามลำพัง โดยมีพักคอง ขออนุญาตจากศาลหรือสามี ตามมาตรา ๑๓๖๑ วรรค ๒ ซึ่งแสดงว่าศาลฎีกาเห็นว่า ในกรณีนี้ไม่น่าเรื่องการปกครองและตัวแทนมาใ้บังคับ คังนั้นการที่ภริยาขายที่ค้ซึ่ง

เป็นสินบริคณห์ที่สามมีส่วนควยนั้นจึงไม่ต้องขออนุญาตจากศาลหรือสามี่ เพราะถือว่า
 ภริยาเป็นเจ้าของรวมควย ย่อมมีสิทธิจัดการทรัพย์สินรวมกันนั้นได้ แม้จะจัดการ
 ไปในทางจำหน่ายทรัพย์สินนั้น อันต้องได้รับความยินยอมจากสามี่ (เจ้าของรวมอื่น)
 ก็ถือว่าภริยาให้ความยินยอมแทนสามี่ได้ แต่โดยส่วนตัวแล้วไม่เห็นควยที่ให้นำเรื่อง
 กรรมสิทธิ์รวมมาใช้ เพราะจะเกิดปัญหาขึ้นได้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสินเคิมหรือสินส่วนตัว
 ของสามี่ จะทำอย่างไร จะกลับไปใช้เรื่องความปกครองหรือตัวแทนอีกก็ไม่อาจจะได้

ดังนั้น ในกรณีนี้จึงน่าจะถือว่า ในส่วนทรัพย์สินระหว่างสามี่ภริยา ภริยา
 มีอำนาจจัดการและจำหน่ายได้ คล้ายกับว่าภริยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการสินบริคณห์นั้น
 เช่นเดียวกับสามี่ แต่ในคานสินส่วนตัวของสามี่นั้น เห็นว่าจะต้องย้อนกลับไปใช้มาตรา
 ๑๕๔๖ ในเรื่องความปกครองมาใช้บังคับในฐานะกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ซึ่งการ
 ที่ความเช่นนี้เห็นว่าไม่ขัดกับมาตรา ๑๕๔๑ เพราะเหตุว่า ตามหลักทั่วไปในการจัดการ
 ทรัพย์สินระหว่างสามี่ภริยา ในเรื่องสินส่วนตัวต่างฝ่ายต่างจัดการ ดังนั้นในกรณีนี้
 ถ้าหากว่าให้ภริยาสามารถจัดการได้โดยอิสระก็อาจจะเกิดความเสียหายแก่คู่สมรส
 อีกฝ่ายหนึ่งได้ จึง เห็นว่าน่าจะต้องใช้หลักทั่วไปเกี่ยวกับอำนาจผู้อนุญาตในส่วนที่
 เกี่ยวกับสินส่วนตัว

สรุป ตามปัญหาข้างต้นในกรณีที่มีสัญญาก่อนสมรสให้ภริยาเป็นผู้มีอำนาจ
 จัดการสินบริคณห์ ถ้าหากว่าต่อมาภริยาตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ อำนาจจัดการ
 สินบริคณห์ของสามี่จะมีแค่นั้นเพียงคนเดียว อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

๑. ถ้าหากว่าสามี่เป็นผู้อนุญาต ในกรณีนี้สามี่ก็มีสิทธิที่จะจัดการและ
 จำหน่ายสินบริคณห์ แต่ในคานสินส่วนตัวของภริยาแล้ว ต้องนำมาตรา ๑๕๔๖ เรื่อง
 ความปกครองมาใช้ในฐานะกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง แต่ปัญหาที่จะตามมาในกรณี
ที่ภริยาถูกศาลสั่งเพิกถอนจากการเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ต้องถือว่าภริยาได้กลับมา
 เป็นผู้ที่มีอำนาจจัดการสินบริคณห์อีกโดยผลของสัญญาก่อนสมรส เพราะศาลไม่ได้สั่ง
 เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส และในกรณีที่ภริยาตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ความเป็น

สามีภริยายังมีไคชาดจากกัน ในกรณีนี้จึงต้องถือว่าสัญญาก่อนสมรสยังมีผลใช้บังคับ
ไคตามกฎหมาย

๒. ถ้าสามีเป็นผู้อนุบาลและสามีไครองขอต่อศาลให้เปลี่ยนแปลงสัญญา
ก่อนสมรสให้ตนเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ ซึ่งในกรณีนี้ศาลก็คงอนุญาตโดย เป็นกรณีก่อรูป
ควมเหตุผล ผลก็จะเห็นว่าเมภายหลังภริยาจะถูกศาลสั่งเพิกถอนจากการ เป็นคนไร
ความสามารถ สามีก็ยังคงเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ต่อไปตามเดิม ดังนั้นในกรณีนี้สามี
ก็ทำหน้าที่ทั้ง เป็นผู้มื่ออำนาจจัดการสินบริคณห์ตามหลักทั่วไปและทำหน้าที่ในฐานะผู้อนุบาล
ซึ่งผลที่จะตามมาก็คือ ถ้าหากในภายหลังภริยาไคถูกศาลสั่งเพิกถอนจากการ เป็นคนไร
ความสามารถแล้ว ก็ยังต้องถือว่าสามีเป็นผู้มื่ออำนาจจัดการสินบริคณห์ต่อไปโดยคำสั่ง
ศาลให้เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส แต่แน่นอนในกรณีเช่นนี้ ภริยาก็อาจร้องขอต่อศาล
ให้เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสให้ตนกลับมาเป็นผู้จัดการสินบริคณห์อีกก็ได้ แต่ศาลก็คง
มีแนวโน้มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรส ถ้าหากว่าสามีไคจัดการคืออยู่แล้ว

๓. ถ้าศาลสั่งตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาล (มาตรา ๑๕๕๗ วรรค ๒) ในกรณีนี้
มีปัญหาวาสามีจะมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาไคแคไหน ในกรณีนี้
ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง เพราะมาตรา ๓๕ บัญญัติไว้เป็นข้อแก้ไขสำหรับในกรณี
หญิงเท่านั้น แต่ก้เห็นว่าอาจจะนำมาตรา ๓๕ มาใช้ในฐานะกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง
เพราะตามปกติแล้วกฎหมายให้อำนาจจัดการสินบริคณห์ตกอยู่แก่สามี แต่สามีไม่มีอำนาจ
จัดการสินบริคณห์ก็เพราะมีสัญญาก่อนสมรสให้ภริยาเป็นผู้จัดการ ในกรณีที่ภริยาไม่ใช่
เป็นผู้มื่ออำนาจจัดการสินบริคณห์ เมื่อมีเหตุจ้งระบุไว้ในมาตรา ๓๕ กฎหมายก็ให้ภริยา
มีอำนาจทำการผูกพันสินบริคณห์ส่วนของตนได้ ฉะนั้น ในกรณีที่สามีไม่ได้เป็นผู้จัดการ
สินบริคณห์ เมื่อมีเหตุจ้งระบุไว้ในมาตรา ๓๕ สามีก็ควรจะมีอำนาจจัดการสินบริคณห์
ส่วนของตนไคจ้เคียงกัน เพราะตกอยู่ในฐานะทำนองเดียวกับภริยา ซึ่งเป็นกรนำ
บทบัญญัติกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม เพราะในระหว่างสามี
ภริยา กฎหมายยอมรับว่าสามีเป็นผู้มีความสามารถยิ่งกว่าภริยา และให้อำนาจในการ
ทำกิจการต่าง ๆ ไคมากกว่าภริยา เมื่อมีเหตุจ้งเป็นเกิดขึ้นตามมาตรา ๓๕ กฎหมาย

ยังยอมให้ภริยาซึ่งเป็นฝ่ายที่มีความสามารถน้อยและมีอำนาจน้อย มีอำนาจทำได้
 ไฉนจะไปจำกัดมิให้ฝ่ายซึ่งยอมรับว่ามีความสามารถมากกว่าและมีอำนาจมากกว่า
 ทำได้บ้างเล่า เมื่อกฎหมายให้อำนาจแก่ฝ่ายซึ่งตามปกติมีความสามารถน้อยและมี
 อำนาจทำได้น้อยแล้ว ก็ยอมเป็นการยอมให้ฝ่ายซึ่งตามปกติมีความสามารถมากกว่า
 และมีอำนาจมากกว่าทำได้เช่นเดียวกัน^{๑๕}

^{๑๕} สอาก นาวิเจริณ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วย
 ครอบครั, (พระนคร : โรงพิมพ์การพิมพ์ชนบุรี, ๒๕๐๘), หน้า ๑๗๘